

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
INTERNET: <http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/81/81/98

STOSUNEK POLAKÓW DO NIERÓWNOŚCI DOCHODÓW I OPIEKI SOCJALNEJ PAŃSTWA

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LIPIEC '98

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- ◆ Prawie powszechne jest przekonanie, że dobre wynagrodzenie za dobrą pracę jest niezbędne dla rozwoju gospodarki i przyszłego dobrobytu (84%). Większość ankietowanych uważa też, iż dla rozwoju polskiej gospodarki konieczne jest, aby energiczni przedsiębiorcy uzyskiwali wysokie dochody (64%).
- ◆ Opinie respondentów o niezbędności zróżnicowania dochodów są podzielone. Z poglądem, że nierówności dochodów są niezbędne dla postępu gospodarczego, zgadza się co trzeci badany (34%), a co piąty (22%) jest zdania, że duże różnice dochodów są konieczne, aby w Polsce zapanował dobrobyt. Ta ostatnia teza budzi sprzeciw znacznej części badanych (43%).
- ◆ Zdecydowana większość Polaków uważa, że zróżnicowanie zarobków w naszym kraju jest zbyt duże (82%) oraz że zbyt duże są różnice między biednymi i bogatymi (88%). Ponad dwie trzecie (69%) ankietowanych jest zdania, że dochody i bogactwo powinny być w większej mierze rozdzielone między pracujących, a niemal trzy czwarte (71%) wyraża opinię, że obowiązkiem rządu powinno być przeciwdziałanie zbyt dużej rozpiętości zarobków.
- ◆ We wszystkich grupach społeczno-zawodowych i demograficznych dominują postawy egalitarne, które w ciągu ostatnich lat nie ulegają redukcji. Wysoki egalitaryzm w sferze ekonomicznej deklaruje ponad połowa badanych (56%). Jego zwolennikami są przede wszystkim osoby znajdujące na dole drabiny społecznej i ekonomicznej. Elity społeczne i ekonomiczne częściej niż przedstawiciele pozostałych grup deklarują niski poziom akceptacji równości w sferze materialnej i antyegalitarny stosunek do zróżnicowań dochodów jako warunku rozwoju gospodarczego.
- ◆ Polacy są zgodni co do tego, że państwo powinno udzielać pomocy socjalnej osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej. Według opinii ankietowanych, zasiłki w wysokości 700-1000 zł miesięcznie powinny otrzymywać samotne matki wychowujące dzieci (77%) oraz osoby niepracujące z powodów zdrowotnych (69%). Co drugi ankietowany uważa, że zasiłek dla bezrobotnych, którzy stracili pracę nie ze swojej winy, powinien wynosić 500 zł miesięcznie, a dalsze 40% optuje za wyższymi zasiłkami dla tej grupy. O wiele niższe zasiłki postulowane są dla bezrobotnych, którzy sami porzucili pracę, a teraz nie mogą znaleźć nowej. Jedna trzecia badanych jest zdania, że takim bezrobotnym w ogóle nie należy płacić zasiłków.

W ciągu ostatnich kilku lat w naszych sondażach odnotowaliśmy wzrost znaczenia pracy, zawodu i przedsiębiorczości jako warunków życiowego sukcesu. Wszystkie badania wykazują rekonstrukcję cech statusu społecznego (po dekompozycji w czasach realnego socjalizmu), tj. powiązanie pozycji społeczno-zawodowej z pozycją ekonomiczną; potwierdzają też zmianę stosunku Polaków do ludzi bogatych i bogactwa, które coraz częściej postrzegane jest jako rezultat wysokich kwalifikacji i ciężkiej pracy. Wydawałoby się więc, że następstwem tych zmian będzie akceptacja nierówności dochodów, będących wynagrodzeniem za nierówny wkład pracy w rozwój gospodarki narodowej. Sprawa jest jednak znacznie bardziej złożona. Wydaje się bowiem, że w społecznym odczuciu czym innym jest akceptacja możliwości uzyskiwania wysokich dochodów z pracy poszczególnych jednostek czy grup zawodowych, a czym innym aprobata powstających w ten sposób nierówności i różnic ekonomicznych jako naturalnego elementu ładu społecznego i warunku rozwoju gospodarczego.

Nastawienie do nierówności dochodów, różnic materialnych i pomocy socjalnej udzielanej przez państwo było przedmiotem majowego sondażu CBOS¹.

STOSUNEK DO NIERÓWNOŚCI DOCHODÓW

Prawie powszechne jest przekonanie, że *należy wysoko wynagradzać tych, którzy dobrze pracują, aby w przyszłości osiągnąć w Polsce dobrobyt* (84%). Z opinią tą zgadza się większość przedstawicieli wszystkich grup społecznych. Zdeklarowani oponenti tego stwierdzenia stanowią niewielki odsetek badanych (3%).

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (96) przeprowadzono w dniach 20-28 maja ‘98 na 1652-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłych Polaków.

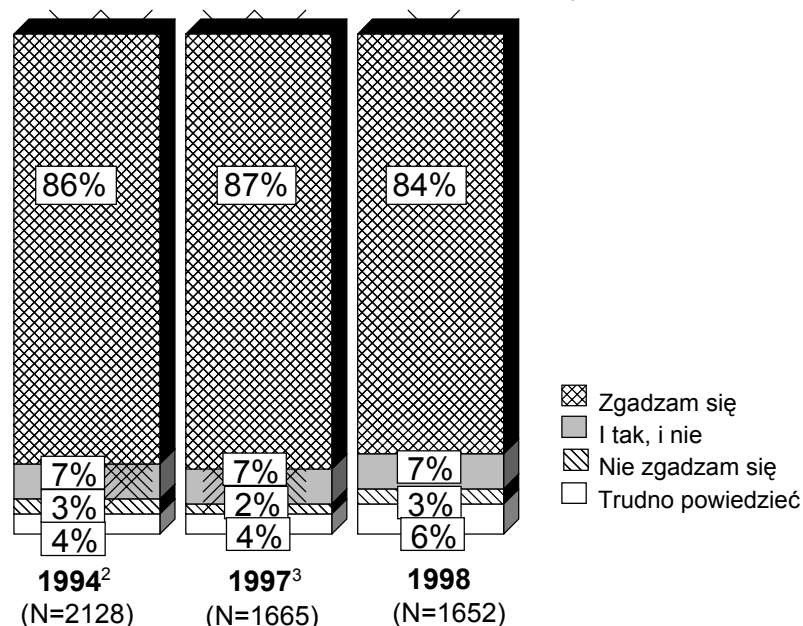
Większość respondentów aprobuje również stwierdzenie, że *aby rozwijała się polska gospodarka, energiczni przedsiębiorcy muszą dobrze zarabiać* (64%). Co dziewiąty ankietowany (11%) jest odmiennego zdania, a 17% badanych zajmuje wobec tej tezy postawę ambiwalentną. Spośród grup zawodowo aktywnych najczęściej nie zgadzają się z tą opinią lub w takim samym stopniu ją podzielają, jak i odrzucają robotnicy niewykwalifikowani oraz rolnicy. Ogólnie można jednak stwierdzić, że we wszystkich grupach społecznych aprobatą tezy, że energiczni przedsiębiorcy muszą dobrze zarabiać, przeważa nad postawą ambiwalentną lub dezaprobatą.

Tabela 1 w procentach

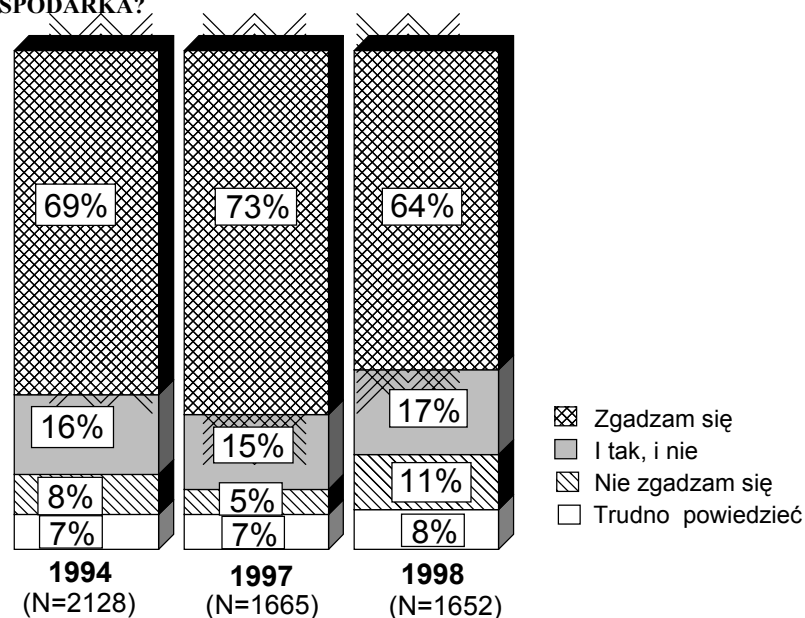
Czy, ogólnie rzecz biorąc, zgadza się Pan(i) z opinią, że:	Zgadzam się	I tak, i nie	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć
– aby w przyszłości osiągnąć w Polsce dobrobyt, należy wysoko wynagradzać tych, którzy dobrze pracują	84	7	3	6
– energiczni przedsiębiorcy muszą dobrze zarabiać, aby rozwijała się polska gospodarka	64	17	11	8

Opinie dotyczące związków między zarobkami a gospodarczą przyszłością kraju są od kilku lat stabilne, a odnotowane wahania mieszczą się w granicach błędu statystycznego. Większym wahaniom ulegają natomiast poglądy dotyczące związku między dochodami z indywidualnej przedsiębiorczości a rozwojem gospodarczym kraju. Prawdopodobnie w tym przypadku większe znaczenie mają informacje lub wyobrażenia o zamożności konkretnych przedsiębiorców i sposobach dochodzenia przez nich do bogactwa. Nie zmienia to jednak ogólnego wniosku, że społeczeństwo aprobuje zróżnicowanie dochodów z pracy, w tym także energicznych przedsiębiorców, jako warunek przyszłego dobrobytu i rozwoju gospodarczego kraju.

RYS. 1. CZY, OGÓLNIEM RZECZ BIORĄC, ZGADZA SIĘ PAN(I) Z OPINIĄ, ŻE ABY W PRZYSZŁOŚCI OSIĄGNĄĆ W POLSCE DOBROBYT, NALEŻY WYSOKO WYNAGRADZAĆ TYCH, KTÓRZY DOBRZE PRACUJĄ?

RYS. 2. CZY, OGÓLNIEM RZECZ BIORĄC, ZGADZA SIĘ PAN(I) Z OPINIĄ, ŻE ENERGIČNI PRZEDSIĘBIORCY MUSZĄ DOBRZE ZARABIAĆ, ABY ROZWIJAŁA SIĘ POLSKA GOSPODARKA?

² Badanie „Opinie o gospodarce i państwie” finansowane i przeprowadzone na zlecenie The Australian National University of Melbourne w dniach 14 października - 7 listopada '94 na ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności Polski (N=2128).

³ Badanie „Opinie o gospodarce i państwie” finansowane i przeprowadzone na zlecenie Australijskiego Uniwersytetu Narodowego w Canberze i Instytutu Studiów Politycznych PAN w dniach 14 stycznia - 10 lutego '97 na reprezentatywnej próbie dorosłej ludności kraju (N=1665).

Znaczny stopień aprobaty możliwości uzyskania wysokich dochodów z pracy nie oznacza jednak zgody na duże różnice w poziomie materialnym różnych grup społecznych. Opinie na ten temat są wyraźnie podzielone.

Co trzeci badany (34%) jest zdania, że *nierówności dochodów są niezbędne dla postępu gospodarczego*, a co piąty (22%) uważa, że *duże różnice dochodów są niezbędne, aby w Polsce zapanował dobrobyt*. Prawie jedna czwarta respondentów przyjmuje wobec obu tych stwierdzeń postawę ambiwalentną, znaczne odsetki ankietowanych wyrażają sprzeciw wobec konieczności istnienia tego rodzaju różnic społecznych lub też nie mają wyrobionej opinii na ten temat. Najczęściej nie wypowiadają się w tej sprawie najstarsi ankietowani oraz osoby nisko wykształcone.

Z największym sprzeciwem (43%) spotyka się stwierdzenie, że różnice dochodów są niezbędne, aby w Polsce zapanował dobrobyt.

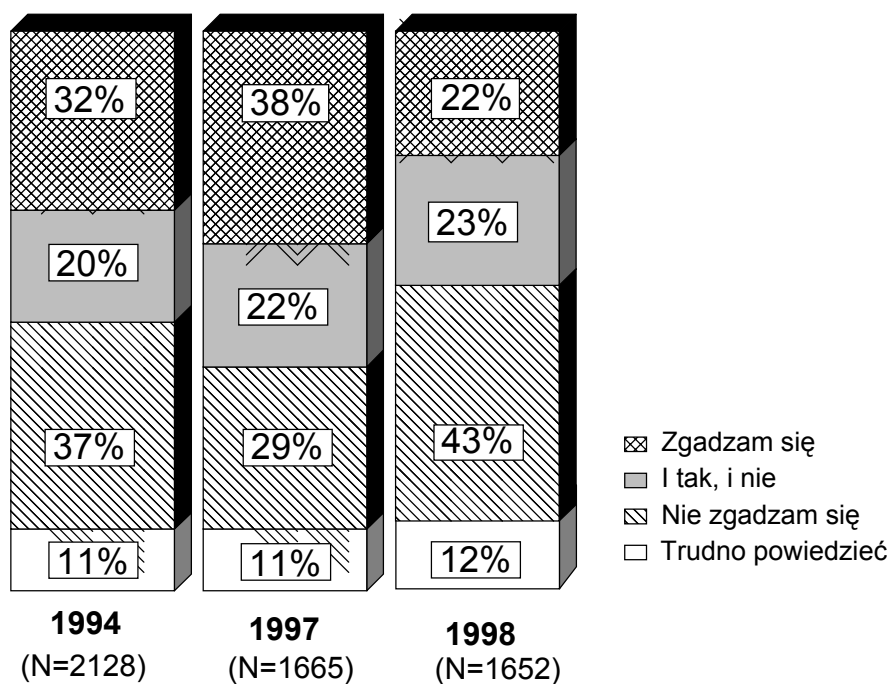
Tabela 2

w procentach

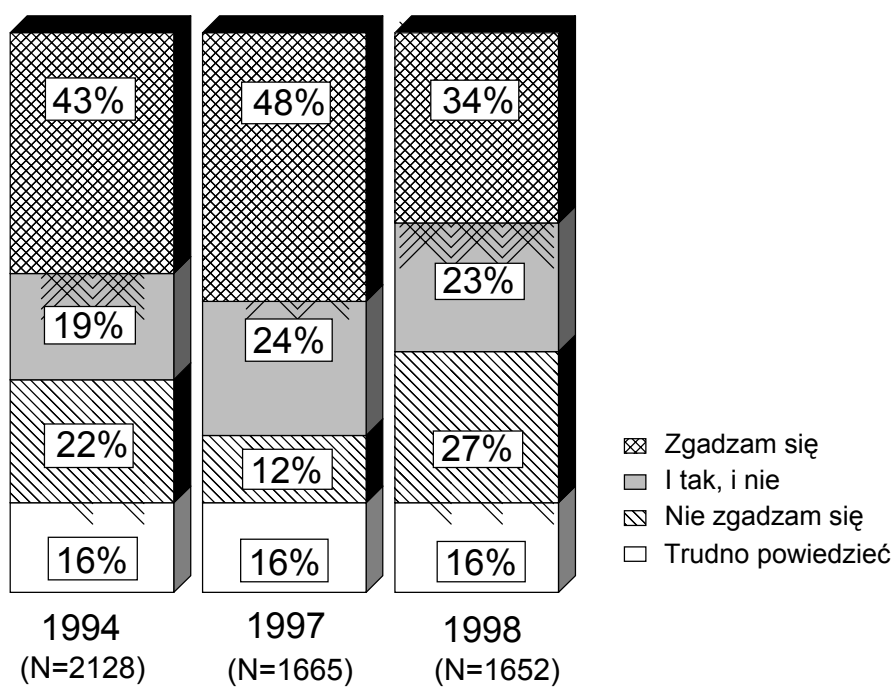
Czy, ogólnie rzecz biorąc, zgadza się Pan(i) z opinią, że:	Zgadzam się	I tak, i nie	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć
– nierówności dochodów są niezbędne dla postępu gospodarczego	34	23	27	16
– duże różnice dochodów są niezbędne, aby w Polsce zapanował dobrobyt	22	23	43	12

Opinie dotyczące istnienia nierówności dochodów jako elementów rozwoju gospodarczego i przyszłego dobrobytu zmieniają się w czasie, przy czym odnotowane wahania i zmiany są świadectwem narastania - zwłaszcza w ciągu ostatniego roku - dezaprobaty nierówności dochodów.

RYS. 3. CZY, OGÓLNIIE RZECZ BIORĄC, ZGADZA SIĘ PAN(I) Z OPINIĄ, ŻE DUŻE RÓŻNICE DOCHODÓW SĄ NIEZBĘDNE, ABY W POLSCE ZAPANOWAŁ DOBROBYT?

RYS. 4. CZY, OGÓLNIIE RZECZ BIORĄC, ZGADZA SIĘ PAN(I) Z OPINIĄ, ŻE NIERÓWNOŚCI DOCHODÓW SĄ NIEZBĘDNE DLA POSTĘPU GOSPODARCZEGO?

Stosunek do nierówności dochodów wyraźnie związany jest z położeniem społecznym i materialnym ankietowanych oraz ich orientacją polityczną. W ustosunkowaniu się do wszystkich stwierdzeń dotyczących tej nierówności występują następujące prawidłowości: im wyższe wykształcenie badanych i lepsza ich sytuacja materialna, tym częściej akceptują oni nierówności dochodów jako warunek rozwoju gospodarczego. Wyjątek stanowią opinie dotyczące stwierdzenia *duże różnice dochodów są niezbędne, aby w Polsce zapanował dobrobyt*, które nie wykazują związku z wykształceniem ankietowanych.

Omawiając społeczne nastawienie do nierówności dochodów, definiowane jako antyegalitaryzm ekonomiczny, należy pamiętać, że poddane ocenie nierówności dotyczą raczej ogólnych zasad wynagradzania za pracę i powiązania ich z makroekonomicznymi zjawiskami, jakimi są rozwój gospodarczy i przyszła pomyślność gospodarcza kraju. Można więc przypuszczać, że dla wielu ankietowanych deklarowane nastawienie do nierówności dochodów jest problemem ideologicznym, pośrednio określającym stosunek do transformacji ustrojowej.

Inny rezultat uzyskujemy, jeśli pytamy badanych o ocenę rzeczywistych nierówności i różnic materialnych.

Zdecydowana większość Polaków uważa, że dochody z pracy powinny być zróżnicowane (84%), ale jednocześnie sądzi, że *różnice zarobków w Polsce są zbyt duże* (82%) oraz że *zbyt duże są różnice między bogatymi i biednymi w naszym kraju* (88%). Większość też jest zdania, że *dochody i bogactwo powinny być w większej mierze rozdzielone między pracujących* (70%). Ponad trzy czwarte opowiada się również za interwencjonizmem państwowym w tej sferze - *obowiązkiem rządu powinno być zmniejszenie różnic pomiędzy dobrze i źle zarabiającymi* (76%). Można więc powiedzieć, że w tej mierze istnieje duża jednomyślność opinii publicznej, a Polacy w większości są zwolennikami egalitaryzmu w sferze materialnego poziomu życia. Takie poglądy wynikają zapewne z postrzegania otaczającej rzeczywistości, w której ubóstwo i bezradność sąsiadują z manifestacją bogactwa, coraz częściej będącego symbolem życiowego sukcesu.

Tabela 3

w procentach

Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza z następującymi stwierdzeniami:	Zgadzam się	Zgadzam się i nie zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć
– zbyt duże są różnice pomiędzy bogatymi i biednymi w naszym kraju	88	5	5	2
– różnice zarobków w Polsce są zbyt duże	82	5	10	2
– obowiązkiem rządu powinno być zmniejszenie różnic pomiędzy dobrze i źle zarabiającymi	76	8	12	4
– dochody i bogactwo powinny być w większej mierze rozdzielone między pracujących	70	11	9	10

We wszystkich grupach społeczno-zawodowych i demograficznych przeważa egalitarne nastawienie do różnicowań w sferze materialnego poziomu życia. Jednak im wyższa pozycja społeczna, wyższe wykształcenie i lepsza kondycja materialna, tym mniejszy odsetek badanych optuje za egalitaryzmem ekonomicznym i tym większy - akceptuje istniejące nierówności. Rzeczywiste zróżnicowanie zarobków aprobuje prawie jedna czwarta przedstawicieli kadry kierowniczej i inteligencji (24%), ale także, co ciekawe, co czwarty bezrobotny (23%). Niespełna jedna piąta przedstawicieli kadry kierowniczej i inteligencji oraz osób z wyższym wykształceniem (po 18%) nie zgadza się ze stwierdzeniem, że w Polsce są zbyt duże różnice między bogatymi i biednymi. Te same grupy społeczne oraz osoby pracujące na własny rachunek najczęściej przeciwstawiają się opinii, że obowiązkiem rządu powinno być zmniejszenie rozpiętości zarobków w Polsce. Do tej formy interwencjonizmu państwowego z dezaprobatą odnosi się 34% badanych pracujących na własny rachunek, 41% przedstawicieli kadry kierowniczej i inteligencji, 36% osób z wyższym wykształceniem i 21% zadowolonych z własnych warunków materialnych.

Tabela 4

Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza z następującymi stwierdzeniami:	Odsetki odpowiedzi twierdzących		
	1994 (N=2128)	1997 (N=1665)	1998 (N= 1652)
– zbyt duże są różnice pomiędzy bogatymi i biednymi w naszym kraju	89	89	88
– różnice zarobków w Polsce są zbyt duże	83	82	82
– obowiązkiem rządu powinno być zmniejszenie różnic pomiędzy dobrze i źle zarabiającymi	71	70	76
– dochody i bogactwo powinny być w większej mierze rozdzielone między pracujących	69	70	70

Od kilku lat stabilne są opinie o zbyt dużym rozwarstwieniu ekonomicznym społeczeństwa, natomiast w ciągu ostatniego roku wzrosło przekonanie, że obowiązkiem rządu powinno być zmniejszenie różnic między dobrze i źle zarabiającymi.

EGALITARYZM I ANTYEGALITARYZM W SPOŁECZEŃSTWIE POLSKIM

Stosunek do nierówności dochodów i zróżnicowań materialnych w społeczeństwie polskim dobrze oddają wyniki analizy czynnikowej.

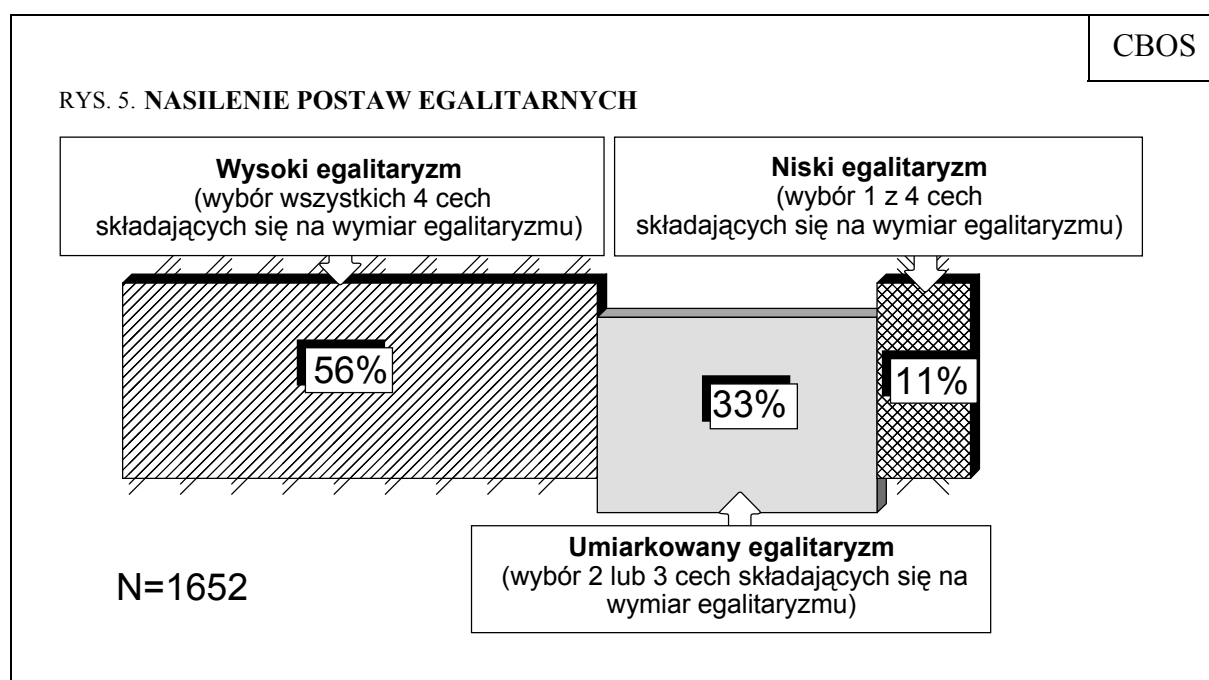
Tabela 5. Analiza czynnikowa stosunku do nierówności

Stosunek do nierówności	Czynnik egalitaryzmu	Czynnik antyegalitaryzmu
Obowiązkiem rządu powinno być zmniejszenie różnic pomiędzy dobrze i źle zarabiającymi	.83983	
Zbyt duże są różnice pomiędzy bogatymi i biednymi w naszym kraju	.82522	
Dochody i bogactwo powinny być w większej mierze rozdzielone między pracujących	.78542	
Różnice zarobków w Polsce są zbyt duże	.68133	
Energiczni przedsiębiorcy muszą dobrze zarabiać, aby rozwijała się polska gospodarka		.77983
Nierówności dochodów są niezbędne dla postępu gospodarczego		.73706
Aby w przyszłości osiągnąć w Polsce dobrobyt, należy wysoko wynagradzać tych, którzy dobrze pracują		.71838
Duże różnice dochodów są niezbędne, aby w Polsce zapanował dobrobyt		.67347
% wyjaśnianej wariancji	37.0	21.5
Dane po rotacji Oblimin. Przy rotacji Varimax wymiar egalitaryzmu znajduje się również na pierwszym miejscu.		

Podstawowym wymiarem różnicującym opinie o nierównościach jest czynnik wiążący te cechy, który można określić mianem egalitaryzmu społecznego, rozumianego jako swego rodzaju realizacja idei sprawiedliwości społecznej, bez zbyt dużych różnic w podziale bogactwa narodowego i zasobu dóbr materialnych.

Na podstawie wyników analizy czynnikowej można zbudować dwie skale postaw społeczno-ekonomicznych. Pierwsza z nich jest miarą nasilenia egalitaryzmu⁴, druga - nasilenia postaw antyegalitarnych⁵.

Większość Polaków optuje za egalitaryzmem ekonomicznym, zakładającym zmniejszenie rozpiętości zarobków i bardziej równomierny podział dochodów, a tym samym zmniejszenie rozwarstwienia ekonomicznego.

Im wyższe wykształcenie i lepsza kondycja materialna ankietowanych, tym częściej deklarują oni niski stopień egalitaryzmu i tym rzadziej - wysoki. Te cechy położenia społecznego nie różnicują umiarkowanego egalitaryzmu.

Nasilenie egalitaryzmu jest uzależnione od poglądów politycznych, przy czym zróżnicowanie to można określić następująco: osoby identyfikujące się z prawicą nieco rzadziej niż badani utożsamiający się z lewicą deklarują wysoki poziom egalitaryzmu i nieco częściej - umiarkowany.

⁴ Skala zbudowana ze wszystkich cech wymienionych w czynniku I przybiera wartości od 1 do 4. Pełny rozkład wartości indeksu: 1=11%, 2=13%, 3=20%, 4=56%.

⁵ Skala zbudowana ze wszystkich cech wymienionych w czynniku II przybiera wartości od 0 do 4. Pełny rozkład wartości indeksu: 0=12%, 1=20%, 2=35%, 3=19%, 4=14%.

Tabela 6

w procentach

Poglądy polityczne	Orientacje społeczno-ekonomiczne		
	wysoki egalitaryzm	umiarkowany egalitaryzm	niski egalitaryzm
Lewica	60	29	11
Centrum	56	35	10
Prawica	51	35	14
Trudno powiedzieć	58	33	9

Tabela 7

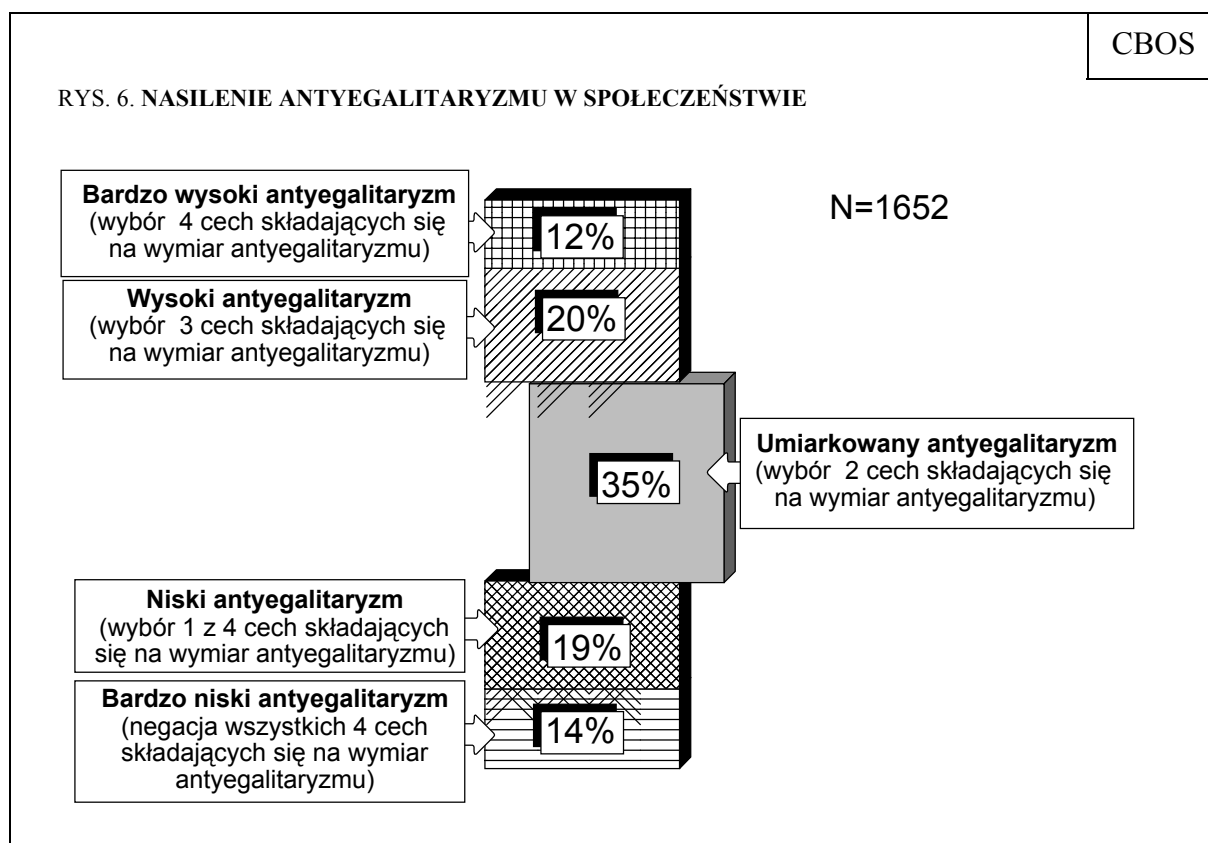
w procentach

Elektoraty partii i ugrupowań politycznych	Orientacje społeczno-ekonomiczne		
	wysoki egalitaryzm	umiarkowany egalitaryzm	niski egalitaryzm
AWS	58	33	9
UW	34	36	30
SLD	57	34	9
PSL	67	30	3
UP	50	40	10
ROP	63	31	6

Niskim egalitaryzmem wyróżnia się elektorat UW (30%), natomiast wysokim - potencjalni wyborcy PSL (67%). Ze względu na deklarowany stopień egalitaryzmu elektoraty AWS i SLD w zasadzie nie różnią się między sobą. Wszystko więc wskazuje na to, że nastawienie do zróżnicowań zarobków i podziału zasobu dóbr materialnych ma - z jednej strony - podłoże ideologiczne, wynikające z przekonania, że państwo powinno zapewnić swoim obywatelom poczucie bezpieczeństwa materialnego, z drugiej zaś - jest funkcją indywidualnej wrażliwości społecznej na położenie materialne innych.

W taki sam sposób, jak to zrobiliśmy w odniesieniu do nasilenia postaw egalitarnych, można zmierzyć antyegalitaryzm społeczny, uznający zasadność zróżnicowań dochodów jako niezbędny warunek rozwoju ekonomicznego kraju i podniesienia poziomu życia w przyszłości.

RYS. 6. NASILENIE ANTYEGALITARYZMU W SPOŁECZEŃSTWIE

Wysokim antyegalitaryzmem (bardzo wysokim i wysokim łącznie) częściej niż inni charakteryzują się osoby w wieku od 35 do 44 lat i od 45 do 54 lat (odpowiednio 39% i 40%) oraz mieszkańcy dużych miast (44%). Ogólnie można stwierdzić, że im wyższe wykształcenie i lepsza kondycja materialna badanych, tym częściej akceptują oni nierówności dochodów i tym rzadziej je negują. Również połowa respondentów z wyższym wykształceniem, a także przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (odpowiednio 50% i 52%) deklaruje wysoki poziom antyegalitaryzmu. Skrajnie odmienny stosunek do nierówności mają przede wszystkim badani znajdujący się na dole drabiny społecznej i ekonomicznej - nisko wykształceni i niewykwalifikowani, negatywnie oceniający własne warunki materialne.

Stosunek do nierówności związany jest, choć niezbyt silnie, z poglądami politycznymi i sympatiami partyjnymi ankietowanych.

Tabela 8 w procentach

Poglądy polityczne	Orientacje społeczno-ekonomiczne		
	wysoki (bardzo wysoki i wysoki łącznie) antyegalitaryzm	umiarkowany antyegalitaryzm	niski (niski i bardzo niski łącznie) antyegalitaryzm
Lewica	29	40	32
Centrum	37	34	30
Prawica	44	32	24
Trudno powiedzieć	20	34	47

Tabela 9 w procentach

Elektoraty partii i ugrupowań politycznych	Orientacje społeczno-ekonomiczne		
	wysoki (bardzo wysoki i wysoki łącznie) antyegalitaryzm	umiarkowany antyegalitaryzm	niski (niski i bardzo niski łącznie) antyegalitaryzm
AWS	46	30	24
UW	56	34	10
SLD	34	40	25
PSL	32	38	29
UP	33	40	28
ROP	41	41	19

Odnotowane w naszych badaniach deklaracje egalitarnego i antyegalitarnego stosunku do nierówności w sferze ekonomicznej nie wykluczają się. Wskazuje na to brak korelacji między przyjmowaniem postaw mierzonych za pomocą obu skal. Należy zatem jeszcze raz podkreślić, że można być zwolennikiem antyegalitaryzmu, jeśli chodzi o zasadność istnienia nierówności i ich znaczenie dla rozwoju gospodarczego, a jednocześnie - orędownikiem egalitaryzmu w przypadku oceny konkretnej rzeczywistości społecznej. Inaczej mówiąc, akceptacja zasady „każdemu według zasług” nie redukuje silnie zakorzenionej w świadomości społecznej zasady „każdemu według potrzeb”, utożsamianej ze społecznie sprawiedliwym podziałem dochodów i zasobów dóbr materialnych.

DLA KOGO POMOC SOCJALNA PAŃSTWA?

O silnych tendencjach egalitarnych świadczy również fakt, że Polacy są zgodni co do tego, że państwo powinno zapewnić środki utrzymania wszystkim potrzebującym: bezrobotnym, niepełnosprawnym, chorym oraz matkom wychowującym dzieci. Różnice zdań dotyczą wysokości udzielanej pomocy, a nie samej zasady. Jedynie *pomoc osobom, które same zrezygnowały z pracy, bo im nie odpowiadała, a teraz nie mogą znaleźć innej*, budzi społeczne kontrowersje. Jednak nawet w tych przypadkach Polacy nie są zbyt rygorystyczni. Wprawdzie co trzeci ankietowany (34%) pozbawiłby takie osoby prawa do zasiłku, jednak znaczna część (43%) uważa, że należy zapewnić im pomoc finansową, choćby na minimalnym poziomie.

Blisko połowa respondentów jest zdania, że bezrobotni powinni otrzymywać zasiłek w wysokości 500 zł miesięcznie. Przypomnijmy, że na koniec I kwartału br. podstawowy zasiłek dla bezrobotnych wynosił 351 zł. Znaczna część ankietowanych (28%) byłaby skłonna zapewnić bezrobotnym zasiłki w wysokości 700 zł miesięcznie, czyli tyle, ile - według danych GUS - w I kwartale '98 wynosiła przeciętna miesięczna emerytura i renta pracownicza. Co ósmy badany przyznałby bezrobotnym zasiłki niewiele niższe od przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, które w kwietniu '98 wynosiło 1303 zł.

Tabela 10

w procentach

Jak wysokie powinny być, Pana(i) zdaniem, miesięczne zasiłki wypłacane:	150 zł	250 zł	500 zł	700 zł	1000 zł	W ogóle nie powinny być wypłacane	Trudno powiedzieć
– bezrobotnym, którzy stracili pracę nie ze swojej winy	1	7	49	28	12	1	2
– osobom, które zrezygnowały z pracy, bo im nie odpowiadała, a teraz nie mogą znaleźć innej	16	27	17	3	0	34	2
– osobom kalekim lub niepracującym ze względu na stan zdrowia	0	3	27	40	29	0	2
– niepracującym matkom z dwojgiem dzieci, których mężowie pracują	7	22	32	19	7	9	3
– samotnym, niepracującym matkom wychowującym dwoje dzieci	0	3	16	32	45	1	2

Większość ankietowanych (69%) uważa, że osoby niepełnosprawne i niepracujące ze względu na zły stan zdrowia powinny otrzymywać zasiłki co najmniej równe (lub wyższe) przeciętnej emeryturze i rencie. Obecnie renta socjalna wynosi 302 zł, a więc - według opinii ankietowanych - zasiłki dla osób dotkniętych chorobą lub kalectwem powinny być zdecydowanie wyższe. Ponad dwie piąte respondentów (45%) jest zdania, że zasiłek w wysokości 1000 zł miesięcznie należy wypłacać przede wszystkim samotnym, niepracującym matkom.

Ogólnie można stwierdzić, że pomoc socjalna w formie relatywnie wysokich zasiłków powinna być - według opinii ankietowanych - skierowana przede wszystkim do samotnych matek wychowujących dzieci, a następnie osób niepracujących z powodów zdrowotnych.

W wyniku transformacji ustrojowej nastąpiły istotne zmiany w sposobie wynagradzania za pracę, a tym samym zróżnicowania w sferze dochodów i zasobów materialnych. Przewidywane zostały opiekuńcze funkcje państwa. Zmiany te, zwłaszcza postępujące rozwarstwienie społeczeństwa, budzą liczne kontrowersje. Różnice w materialnych warunkach życia zdecydowanie negatywnie ocenia znaczna część ankietowanych. Prawie powszechne jest przekonanie, że w Polsce jest zbyt duża rozpiętość zarobków oraz zbyt duże rozwarstwienie społeczne. Egalitaryzm przejawia się także w podzieleniu poglądu, iż państwo powinno zapewnić poczucie bezpieczeństwa materialnego i udzielać pomocy socjalnej jednostkom i grupom społecznym znajdującym się w trudnej sytuacji finansowej. Z badań wynika, że w miarę upływu czasu od zainicjowania przemian systemowych orientacje egalitarne w polskim społeczeństwie nie ulegają redukcji, a przekonanie, iż obowiązkiem państwa powinno być przeciwdziałanie istniejącej rozpiętości zarobków, nawet nieco wzrosło.

Jednocześnie większość społeczeństwa akceptuje tezę, że dobre wynagradzanie pracowników, a także wysokie dochody energicznych przedsiębiorców są niezbędne dla rozwoju polskiej gospodarki. Znaczna część ankietowanych zgadza się też z opinią, że nierówności dochodów są niezbędne dla rozwoju gospodarczego kraju i przyszłego dobrobytu.

Opracowała
Macieja FALKOWSKA

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. piłskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Indeks antyegalitaryzmu ekonomicznego. Syntetyczny wskaźnik ustosunkowania się do stwierdzeń: 1 - odrzucenie wszystkich 4 tez o konieczności istnienia nierówności dochodów; 2 - akceptacja 1 tezy dotyczącej nierówności i odrzucenie pozostałych; 3 - akceptacja 2 tez dotyczących nierówności i odrzucenie 2 pozostałych; 4 - akceptacja 3 tez i odrzucenie 1 tezy dotyczącej nierówności; 5 - akceptacja wszystkich 4 tez dotyczących konieczności istnienia nierówności dochodów jako warunku pomyślności gospodarczej kraju (%)

	1	2	3	4	5	Liczba osób
Ogółem	12	20	35	19	14	1652
Płeć						
Mężczyźni	11	17	35	20	17	782
Kobiety	14	21	34	19	11	870
Wiek						
18-24 lat	10	32	32	13	12	230
25-34	10	19	42	18	12	293
35-44	9	17	36	22	17	344
45-54	10	17	33	20	20	317
55-64	15	15	32	26	11	192
65 lat i więcej	23	19	31	17	11	276
Miejsce zamieszkania						
Wieś	19	21	34	14	12	604
Miasto do 20 tys.	11	22	32	20	15	220
od 21 do 100 tys.	9	20	38	19	14	320
101-500 tys.	8	19	33	25	14	311
501 tys. i więcej mieszk.	8	12	36	24	20	198
Region						
Północny	8	20	34	22	16	176
Zachodni	10	24	36	20	9	197
Środkowozachodni	17	18	37	12	16	252
Środkowy	14	15	31	22	17	296
Wschodni	18	26	38	13	15	192
Południowo-wschodni	12	19	39	20	11	249
Południowo-zachodni	8	19	35	24	14	290
Wykształcenie						
Podstawowe	23	20	30	15	11	505
Zasadnicze zawodowe	10	19	41	18	11	459
Średnie	7	21	33	21	19	559
Wyższe	3	12	35	33	17	129
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	2	14	32	31	21	104
Prac. umysł. niż. szczebla	9	21	37	20	17	164
Pracownicy fiz.- umysł.	7	21	40	19	13	131
Robotnicy wykwalifikowani	6	20	39	23	11	170
Robotnicy niewykwalifik.	22	14	39	14	11	92
Rolnicy	16	23	30	14	17	78
Pracujący na rach. własny	6	11	39	20	24	89
Bierni zawodowo						
Renciści	19	19	28	20	13	214
Emeryci	19	17	34	17	13	283
Uczniowie i studenci	7	35	32	12	14	88
Bezrobotni	14	24	39	19	14	124
Gospodynie domowe i inni	11	22	39	19	9	114
Pracuje w:						
sferze budżetowej	5	14	36	29	15	188
sekt. państw., publicznym	13	17	36	20	14	185
sp. własc. pryw. i państwa	6	20	39	22	13	114
sekt. pryw. poza rolnict.	8	18	40	16	18	311
prywatnym gośp. rolnym	15	25	32	15	13	85
Dochoły na jedną osobę						
Poniżej 200 zł	13	29	30	17	11	279
201 - 325	14	20	35	18	13	218
326 - 449	14	18	35	21	12	271
450 - 599	12	19	34	21	15	241
Powyżej 599 zł	7	12	38	22	20	385
Ocena własnych war. mater.						
Złe	17	26	32	14	11	448
Średnie	15	18	34	22	11	730
Dobre	5	16	38	20	22	474
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	15	25	29	16	16	130
Raz w tygodniu	11	18	38	22	12	806
Kilka razy w miesiącu	13	24	36	15	13	221
Kilka razy w roku	13	22	31	17	17	337
W ogóle nie uczestniczy	17	14	30	20	20	153
Poglądy polityczne						
Lewica	12	20	40	17	12	336
Centrum	9	21	34	23	14	472
Prawica	9	15	34	22	22	473
Trudno powiedzieć	23	24	34	13	7	364

Tabela 2. Indeks egalitaryzmu ekonomicznego

(%)

	Niski	Słaby	Umiarko- wany	Wysoki	Liczba osób
Ogółem	11	13	20	56	1652
Płeć					
Mężczyźni	14	12	19	54	782
Kobiety	8	13	22	57	870
Wiek					
18-24 lat	12	19	19	49	230
25-34	17	11	24	48	293
35-44	11	14	18	57	344
45-54	11	11	21	58	317
55-64	6	12	19	63	192
65 lat i więcej	9	9	22	60	276
Miejsce zamieszkania					
Wieś	9	9	21	61	604
Miasto do 20 tys.	11	16	19	54	220
od 21 do 100 tys.	9	9	22	59	320
101-500 tys.	11	14	19	56	311
501 tys. i więcej mieszk.	21	22	19	37	198
Region					
Północny	13	16	17	54	176
Zachodni	8	11	21	60	197
Środkowo-zachodni	8	8	15	69	252
Środkowy	15	16	25	44	296
Wschodni	12	10	21	57	192
Południowo-wschodni	10	13	20	57	249
Południowo-zachodni	12	12	23	53	290
Wykształcenie					
Podstawowe	7	9	21	62	505
Zasadnicze zawodowe	9	9	21	62	459
Średnie	12	16	21	50	559
Wyższe	32	20	14	35	129
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	30	23	19	28	104
Prac. umysł. niż. szczebla	10	17	21	52	164
Pracownicy fiz.- umysł.	11	11	23	55	131
Robotnicy wykwalifikowani	8	14	20	58	170
Robotnicy niewykwalifik.	1	10	27	62	92
Rolnicy	10	2	18	69	78
Pracujący na rach. własny	28	16	13	43	89
Bierni zawodowo					
Renciści	6	10	20	65	214
Emeryci	7	10	21	61	283
Uczniowie i studenci	15	24	17	44	88
Bezrobotni	11	7	28	55	124
Gospodynie domowe i inni	11	8	17	64	114
Pracuje w:					
sferze budżetowej	13	18	20	49	188
sekt. państw./publicznym	9	11	22	58	185
sp. własc. pryw. i państwa	12	14	21	53	114
sekt. pryw. poza rolnict.	16	16	21	46	311
prywatnym gosp. rolnym	8	5	19	68	85
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 200 zł	3	11	18	68	279
201 - 325	7	9	22	63	218
326 - 449	9	6	24	61	271
450 - 599	12	14	22	52	241
Powyżej 599 zł	17	16	20	47	385
Ocena własnych war. mater.					
Złe	6	7	19	68	448
Średnie	11	12	21	55	730
Dobre	17	18	20	45	474
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	10	16	20	54	130
Raz w tygodniu	8	11	21	61	806
Kilka razy w miesiącu	11	14	21	54	221
Kilka razy w roku	16	14	23	48	337
W ogóle nie uczestniczy	21	13	15	51	153
Poglądy polityczne					
Lewica	11	13	16	60	336
Centrum	10	15	20	56	472
Prawica	14	11	24	51	473
Trudno powiedzieć	9	12	21	58	364

Tabela 3. Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza z następującym stwierdzeniem: obowiązkiem rządu powinno być zmniejszenie różnic między dobrze i źle zarabiającymi? 1 - Zgadzam się; 2 - Zgadzam się i nie zgadzam się; 3 - Nie zgadzam się

	(%)				
	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	76	8	12	4	1651
Płeć					
Mężczyźni	72	8	17	4	781
Kobiety	79	8	7	5	870
Wiek					
18-24 lat	74	11	12	3	230
25-34	74	8	14	3	293
35-44	73	11	14	2	343
45-54	75	7	14	4	317
55-64	79	5	10	5	192
65 lat i więcej	82	6	4	8	275
Miejsce zamieszkania					
Wieś	82	6	7	5	603
Miasto do 20 tys.	70	12	10	7	220
od 21 do 100 tys.	78	7	11	3	320
101-500 tys.	76	8	14	2	310
501 tys. i więcej mieszk.	61	11	24	4	198
Region					
Północny	72	8	15	5	176
Zachodni	79	9	11	1	196
Środkowozachodni	83	5	8	4	252
Środkowy	71	7	17	6	296
Wschodni	78	8	7	7	192
Południowo-wschodni	76	10	10	4	243
Południowo-zachodni	74	11	12	3	290
Wykształcenie					
Podstawowe	83	6	5	7	504
Zasadnicze zawodowe	82	7	8	4	458
Średnie	72	9	16	3	559
Wyższe	47	17	36	1	129
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	43	14	41	1	104
Prac. umysł. niż. szczebla	74	8	13	5	164
Pracownicy fiz.- umysł.	83	6	8	3	131
Robotnicy wykwalifikowani	73	10	13	4	170
Robotnicy niewykwalifik.	84	6	6	4	92
Rolnicy	85	7	4	3	78
Pracujący na rach. własny	60	6	34	1	89
Bierni zawodowo					
Renciści	82	7	4	8	213
Emeryci	82	6	6	6	283
Uczniowie i studenci	66	16	18	0	88
Bezrobotni	82	3	11	4	124
Gospodynie domowe i inni	78	14	4	4	114
Pracuje w:					
sferze budżetowej	70	8	18	4	188
sekt. państw., publicznym	75	9	12	4	185
sp. własc. pryw. i państwa	69	9	19	3	114
sekt. pryw. poza rolnict.	70	9	19	2	311
prywatnym gosp. rolnym	85	7	4	4	85
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 200 zł	87	5	4	3	279
201 - 325	87	6	4	3	218
326 - 449	80	8	6	6	270
450 - 599	70	9	16	4	241
Powyżej 599 zł	66	10	21	3	385
Ocena własnych war. mater.					
Źle	87	3	5	5	447
Średnie	75	10	10	5	730
Dobre	67	10	21	3	474
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	78	10	8	5	129
Raz w tygodniu	80	8	8	4	805
Kilka razy w miesiącu	77	9	8	5	221
Kilka razy w roku	70	7	19	4	337
W ogóle nie uczestniczy	65	9	22	5	153
Poglądy polityczne					
Lewica	77	8	13	2	336
Centrum	77	10	12	2	472
Prawica	73	8	16	3	472
Trudno powiedzieć	78	7	4	11	364